

Læserbreve, højst 100 ord, [debatindlæg](#), højst 400 ord, og [Kroniker](#), ca. 2.100 ord, indsendes via vores hjemmeside: [politiken.dk/debatindlaeg](#)
Indlæg til nettet skal også sendes via denne adresse.

Redaktionen forbeholder sig ret til at redigere i indsendte tekster og til også at bringe teksterne på politiken.dk/debat. Vi bringer kun tekster alene sendt til Politiken. Opstår der problemer, kan du ringe til os på 33 47 23 31 eller 70 15 01 01.

Opløftende iagttagelse: Danskerne ser oplysende videoer om corona

De mest populære YouTube-videoer om coronavirus er enten rent oplysende eller nogle, der gør grin med folk, som ikke forstår eller følger anvisninger om håndvask og social afstand. Det skyldes muligvis en ny strategi fra techgiganternes side.

ANALYSE

REBECCA ADLER-NISSEN, CATHRINE VALENTIN KJÆR OG SARA VERA MARJANOVIC, HHV. PROFESSOR, STUDENTERMEDHJÆLP OG SPECIALESTUDERENDE, ALLE VED INSTITUT FOR STATSKUNDSKAB OG COPENHAGEN CENTER FOR SOCIAL DATA SCIENCE (SODAS)

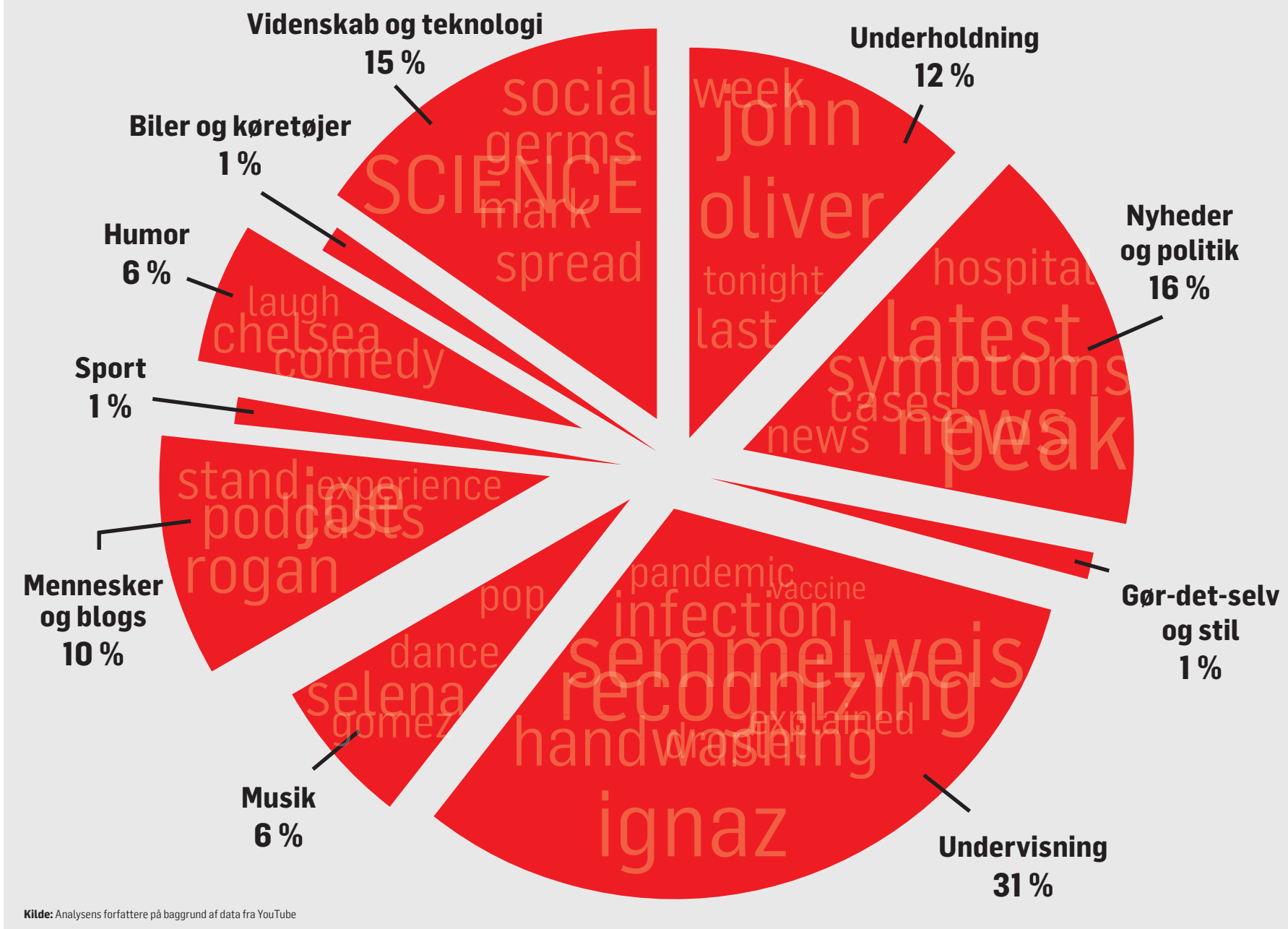
En video, der påstår, at coronavirus blev udviklet som et biologisk våben i et kinesisk laboratorium, er blevet set over fire millioner gange. I USA er en mand død og hans kone alvorligt syg, efter at de havde indtaget rengøringsmidlet klorokin, fordi de havde forstået på præsident Donald Trump, at det kunne beskytte dem mod at blive smittet mod coronavirus.

Allerede i slutningen af januar advarede Verdenssundhedsorganisationen (WHO) om, at en af de største globale trusler imod håndteringen af corona var misinformation. 15. februar kaldte WHO ligefrem udbredelsen af falske historier om coronavirus for en *infodemi*. Med misinformation forstås vi ikke bare usikkerhed om symptomer, hvordan man skal fortolke myndighedernes anvisninger eller sundhedsfaglig uenighed om, hvilken strategi der er bedst til at håndtere epidemien. Med misinformation menes en direkte fejlagtig information, såsom at man kan bekæmpe en coronainfektion ved at drikke varmt vand.

Både demokratier og diktaturer går til kamp mod misinformation om coronavirus. I Egypten bliver journalister fængslet, hvis de spreder 'rygter' om coronavirus, og i Ungarn kan man nu blive fængslet i op til fem år for at dele misinformation under epidemien. I nogle tilfælde har tiltagene mere til formål at

Danskernes YouTube-forbrug under coronakrisen

De mest populære YouTube-videoer om coronavirus i Danmark i perioden 29. marts-3. april 2020 fordelt på kategori

lukke munden på kritikere end at sikre folkeoplysningen.

DE MÅSKE VIGTIGSTE indgreb mod misinformation om coronavirus tages imidlertid af techvirksomheder i et hidtil udsat initiativ. WHO annoncerede således 8. februar et intensiveret samarbejde med række techgiganter om at bekæmpe misinformation på deres platforme. Alle techplatformene har i dag systemer, der automatisk, ofte på baggrund af henven-

delser fra brugere, fjerner indhold, der f.eks. opfordrer til vold. Men techgiganterne er i forhold til coronavirus gået længere og har valgt kollektivt at promovere autoritative kilder i søgninger og anbefalinger og viser nu informationsbøger, der linker direkte til lokale autoritative kilder.

Man bliver således dirigeret til Sundhedsstyrelsen, hvis man bruger YouTube, Twitter, Facebook, TikTok og Google i Danmark. Derudover betragter flere af plat-

formene fejlagtig information om coronavirus som skadeligt indhold og gør en aktiv indsats for at fjerne det. Et eksempel er YouTube, der fjerner f.eks. videoer, som hævder, at sundhedsskadelige stoffer som blegemiddel kan hjælpe mod coronavirus.

Netop YouTube er interessant, fordi platformen ofte bliver udkældt for ikke at gøre nok for at bekæmpe falske historier og misinformation. Videokanalen bruges dagligt af 27 pct. af danskerne og

udgør dermed danskernes næstmest populære sociale medie, kun overgået af Facebook.

Hvordan står det til herhjemme med misinformation om coronavirus på YouTube?

YouTube er vokset gevaldigt i Danmark i de senere år, særligt på grund af de unge. 67 pct af de 9-14-årige og 64 pct. af de 15-25-årige anvender dagligt YouTube, mens det kun gælder 7 pct. af de 65-årige. Hvad ser de unge så, når de ser YouTube?

Selv om YouTube i høj grad anvendes til at se musikvideoer og underholdning (f.eks. *pranks* og sjove videoer), bruger over en tredjedel af børn og unge også YouTube til at få nyheder og blive klogere på, hvordan verden hænger sammen (34 pct.). Det er derfor vigtigt, at vi ved, hvad danskerne ser på YouTube under coronakrisen.

Vi har samlet data om de 200 mest populære videoer (dvs. de videoer, der har haft flest danske seere) på YouTube hver dag i perioden 29. marts-3. april, og vi har analyseret dem, der handlede om coronavirus.

RESULTATET ER ganske opløftende. Vi fandt få misvisende videoer om coronavi-

rus. Hele 31 pct. faldt i kategorien undervisning og uddannelse og handler f.eks. om, hvordan man bedst vasker hænder, mens 16 pct. handler om nyheder og politik og 15 pct. om videnskab og teknologi. Underholdningskategorien (12 pct.) toppedes af programmer som DR's 'Ultra Nyt,' der viser nyheder for børn, P3's 'Curlingclubben' og amerikanske videoer, der gør grin med dem, der ikke kan finde ud af at være i hjemmekarantæne og holde afstand.

Det betyder naturligvis ikke, at der ikke spredtes falske historier på YouTube, andre sociale medier og i det danske samfund i det hele taget. Ammestuehistorier og konspirationsteorier florerer, som de altid har gjort. De findes også i facebook-grupper, som kobler G5-netværket med coronavirus, men de er ikke så populære blandt danskerne.

DET STORE spørgsmål er, om resultaterne for Danmark havde set anderledes ud, hvis ikke YouTube havde fjernet misvisende indhold. Vores næste skridt er at undersøge faldet i omfanget af misinformation, efter techgiganterne aktivt begyndte at fjerne misinformation og dirigere trafikken hen til sundhedsmyndighederne.

Analysen udspringer af projektet *How Democracies Cope with Covid-19 (Hope)*, der er støttet af Carlsbergfondet.

Sådan opfører vi os, når verden falder fra hinanden

Der vil komme flere katastrofer. Jordskælv, vandstigning og virusser. Og vi mennesker vil enten kæmpe eller flygte – og typisk også vise omsorg for andre.

KATASTROFER

KRESTEN SCHULTZ JØRGENSEN

Tsunamien ramte folk på de østasiatiske strande på samme måde, som et chok altid gør. En 10 meter høj flodbølge, som de først stirrede på uden at forstå, hvad der foregik. Derefter overlevelsensinstinkterne, kampen og til sidst forsøgene på at hele sårene.

Det er nu 16 år siden. Et kraftigt jordskælv – målt til 9,1 på richterskalaen – i havet ud for den indonesiske ø Sumatra pressede en del af havbunden flere meter i vejret og forskubbede 30 kvadratkilometer vand i en tsunami, der bredte sig i hele Det Indiske Ocean i 7 store bølger.

En af mine bekendte var på ferie i Khao Lak i Thailand. Han spiste morgenmad med familien på hotellets terrasse, da vandet pludselig begyndte at trække sig tilbage fra stranden. Det var optakten. Alle løb med kameraer ned for at fotogra-

fere fænomenet. Så kom bølgen på 10 meter og fangede dem som dyr i en lyskegle.

Kun ét jordskælv i Chile og ét i Alaska har siden 1900 været af samme størrelse som jordskælvet ved Sumatra, hvor 226.000 mennesker omkom. Provinsen Aceh i Indonesien blev ramt først af den højeste bølge på 35 meter. Den blev fulgt af yderligere 7 store bølger, der halvanden time senere nåede frem til Thailand og Myanmar.

Min bekendt nåede med sin familie op i bjergene bag hotellet allerede efter den første bølge. Da de kom ned igen, lå der sårede og døde overalt, som de hjalp med at bære op i små lastbiler. Så kom den næste bølge, og de søgte igen tilflugt i bjergene.

16 år efter har han stadig ikke lagt oplevelsen bag sig. Ægteskabet og familien er forandret. Alle reaktioner blev meget tydelige og umulige at vaske væk. Hvem hjalp hvem? Og sad de for længe oppe i bjergene, før de turde bevæge sig ned for at hjælpe de nødlidende? Frem for alt kan han ikke slippe følelsen af, at verden i løbet af et øjeblik kan være forandret. Han ved, at som ved et tryk på en kontakt kan livet forandre sig fuldstændig.

KATASTROFER HAR VÆRET et forskningsområde siden begyndelsen af 1960'erne. I skyggen af atomtruslen grundlagde man Disaster Research Center (DRC) på Ohio State University, som skulle undersøge, hvordan mennesker og samfund reage-

rer på krig, pandemier og naturkatastrofer.

Før DRC blev oprettet, gik man ud fra, at mennesker som hovedregel gik i panik, slet og ret. Den britiske socialforsker Richard Titmuss noterede i 1950'erne, at mennesker under f.eks. bombangreb i almindelighed vil opføre sig som skræmte børn, der kun har tanke for sig selv.

Sådan var også hypotesen under f.eks. Cubakrisen i 1962. De amerikanske myndigheder var i hemmelighed indstillet på *pandemonium*, det vil sige en tumultarisk panik, hvor alle er sig selv nærmest. Pandemonium er hovedstaden i Helvede i John Miltons episke digt 'Paradise Lost'.

Men tingene forholder sig faktisk anderledes. Jordskælvet i Alaska i 1964 var den første katastrofe, som DRC havde lejlighed til at studere på nært hold, da de blev fløjet ind dagene efter de altomfattende ødelæggelser i Anchorage, der dengang havde 100.000 indbyggere.

Forskernes indtryk var ikke tumult. De bemærkede tværtimod en overvældende grad af samarbejde og samfundssind. Anchorges borgere gravede efter overlevende i murbrokkerne. Dreng- og pigepejdere uddelte mad og livsfornødheder. Tusindvis af mennesker meldte sig frivilligt på byens brandstationer.

DRC brugte de følgende 18 måneder på at studere, hvordan borgerne i Anchorage forholdt sig til den totale ødelæggelse og den efterfølgende genopbygning. Konklusionerne er i dag grundstenen i katastrofeforskning overalt i verden.

BLÅ BOG

Foto: Camilla Die Schiller

Kresten Schultz Jørgensen

Født 1964, cand.scient.pol.

Ejer af kommunikationshuset Oxymoron.

Tidligere bl.a. chefredaktør på Aktuelt og Dagen samt kommunikationsdirektør på Det Kongelige Teater.

Stillet over for katastrofer kan de allerfleste menneskers adfærd beskrives ud fra to distinkte reaktionsmønstre.

Det første er *kamp- eller flugtmekanismer*. Trusler mod vores sikkerhed skaber angst, der igen producerer adrenalin og dermed et beredskab i forhold til enten kamp eller flugt. Hvem der kæmper, og hvem der flygter, kan man ikke forudse.

Reaktionen kan skifte også for det enkelte menneske.

Det andet reaktionsmønster handler om *det nære eller det abstrakte*. Orienterer man sig mod de nærmeste, f.eks. familien, eller mod mere abstrakte mål, f.eks. samfundet, politiske ideologier og religiøse overbevisninger?

I Anchorage kunne forskerne med disse to akser inddele borgernes adfærd i fire kategorier. Nogle kæmpede for det nære, andre for det abstrakte. Nogle flygtede for at beskytte deres nærmeste, andre for at værne om netop deres tro på en større mening. Forskerne fandt det ikke muligt at fremhæve én type adfærd frem for andre. Det er vigtigt, at nogle kæmper i murbrokkerne såvel som for de store ideer. Men virkeligheden i den ødelagte by bød på så mange forskellige situationer, at der nogle gange også var fornuft i at vende sig mod sine egen og familiens overlevelse.

Og hvordan trækker man grænsen? I Anchorage var en af hverdagens helte radioværten Genie Chance, der døgnnet rundt sad i sit studie for at holde nyhedsstrømmen og den kritiske presse intakt. Men hvad med hendes egen familie?

AT VÆRE VIDNE til den langsomme globale spredning af en virus som den nye corona er naturligvis anderledes end at opleve et jordskælv og en tsunami. Der er for det første flere ubekendte. Hvad sker der om en uge? Og så er der selve smittefaren, som i modsætning til de fleste na-

turkatastrofer kræver, at man – med politikernes ord – står sammen hver for sig.

Men de grundlæggende adfærdsmekanismer er de samme som i Alaska. Danmark fungerer i disse uger aldeles ikke som et pandemonium. Der er samfundssind, alle steder. En aktuel analyse fra TrykFonden siger det tydeligt: Folk er langt mere bekymrede for, om samfundet kan hænge sammen, og om andre bliver smittet, end for, om de bliver syge selv.

Der er alle dem, der holder samfundet i gang. Bryggeriet, der omstiller produktionen til håndsprit. Skolelæreren, der underviser børnene over nettet. Biludlejningsfirmaet, der stiller bilerne gratis til rådighed for de ansatte på hospitalerne.

Sådan kan de se ud, dem, der kæmper kollektivt. Men der er også de tusindvis af andre og måske mere private handlinger, hvor man træder til side på gaden. Griber telefonen. Lytter til sit barn.

Der er kamp og flugt. Og overvejelser, man kun deler med sig selv. Hvor længe bliver man f.eks. siddende oppe i bjergene – eller i et sommerhus? Hvornår vælger man sin egen sundhed over arbejdspladsens økonomiske overlevelse?

Overvejelserne om kamp og flugt kunne sagtens være blandt de væsentligste erfaringer fra covid-19. En dag kommer den nye virus. En dag vil vandet skylle ind over også Danmark. En dag rives vores hverdag fra hinanden – igen.

Til den tid kender vi os selv og hinanden en smule bedre.